

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто проблеми розвитку та обґрунтовано умови ефективного функціонування системи безготівкових та безконтактних розрахунків та майбутніх перспектив у їхньому розвитку.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, готівка, платіжна картка, банк, платіжна система.

Abstract

The article deals with the problems of development and substantiation of effective functioning of system and free payments and future development prospects.

Keywords: cashless payments, cash, paymentcard, bank, payment system.

Вступ

Безготівкові розрахунки мають важливе значення для розвитку національної економіки, зокрема, допомагають зменшити частку тіньової економіки та сприяють стійкості грошового обігу, також розвитку сучасних електронних технологій та зростанню рівня обізнаності населення як учасника банківської системи країни тощо. Значимість таких розрахунків полягає також у накопиченні грошей у банківській системі, які розкривають додаткові можливості для заохочення інвесторів, одержання прибутку, підвищення прозорості та надійності всієї національної фінансової системи.

Результати дослідження

Гроші, як такі, у фізичному вигляді, дедалі менше використовують у повсякденному житті. Безготівкові розрахунки у розвитку сучасного економічно розвинутого суспільства, займають одну з провідних ролей. Важливе їх значення як у розвитку національної економіки загалом, так зокрема і у питанні зменшення відсотку тіньової економіки. Стійкість грошового обігу також напряму залежить і від безготівкових та безконтактних розрахунків. Одна із провідних ролей у розвитку безконтактних технологій покладається і на фінансову обізнаність населення, сприйняття і розуміння ним сучасних банківських технологій.

Платежі за допомогою банківських карток, смарт-додатків та безпосереднього безконтактного розрахунку мають велику значущість у накопиченні коштів у банківських системах, що надають користувачам нові можливості для одержання прибутку, підвищують рівень прозорості та надійності фінансової системи загалом

Провідним трендом у розвитку сучасної економіки розвинених країн є розвиток та сприйняття користувачами новітніх інструментів фінансових розрахунків. Безумовно, безготівкові розрахунки, які стали на заміну застарілій вже готівковій оплаті, є більш ефективними та продуктивнішими, також вони володіють набагато більшим ступенем захисту. Такі провідні країни як Швеція, Сполучені Штати Америки, Японія, Китай, зменшують кількість обігу готівки у повсякденному житті населення. Вони активно стимулюють розвиток інфраструктури безконтактної оплати, використання інтернет-гаманців та інтернет-оплати.

Значні переваги є як і для розвитку онлайн-бізнесу, наприклад, обсяг онлайн-продажів значно зріс у 2017 р. станом на сьогодні складає 2,3 трлн доларів.

Згідно зібраних даних, станом на липень 2018, населення України володіє 28% грошової маси країни (див. рис 3.1).

Якщо порівнювати з іншими країнами, то у сусідній Польщі частка готівки в півтора рази нижче – 19%, а в Данії вона становить всього 4%. Такі результати є цілеспрямованою політикою держав, що прагнуть розвитку та фінансової стабільності.

Наприклад, в тій же Данії підприємствам роздрібною торгівлі заборонено приймати готівку при розрахунку, тоді як картою можна розраховуватися навіть у церкві. У Швеції паркінг і громадський транспорт оплачується тільки безготівково. Більш того, шведський уряд навіть веде цілеспрямовану інформаційну кампанію проти кешу.

У світі лідерами за безготівковими операціями є Швеція і Франція, в Канаді 57% всіх транзакцій – безготівкові. Якщо брати до прикладу Швецію, то згідно з даними центрального швейцарського банку, використання грошових знаків у країні значним чином скоротилося за останні кілька років: з 2009 до 2014-го загальна сума банківських білетів, які перебували в обігу, зменшилася з 11,3 мільярда до 8,5 мільярда євро.

Українці, у свою чергу, за підсумками 2017 року здійснили понад 3 млрд операцій за допомогою розрахункових карток на суму в 2,1 трлн гривень: це оплата в інтернеті, і розрахунки в торговельних мережах, і перекази з карти на карту. Обсяги безготівкових розрахунків у Україні збільшилися до 40% від загальної кількості всіх платежів. З 2013 року цей показник виріс більше ніж утричі. 40% всіх покупок в Україні вже здійснюється без паперових грошей.

Втім, безконтактні платежі все ще набирають свою популярність у українців, за останній рік в Україні кількість безконтактних оплат за допомогою смартфона з Mastercard зросла у 68 разів, включаючи оплати через мобільні гаманці українських банків та глобальні сервіси Google Pay, Apple Pay та Garmin Pay. Це свідчить про те, що популярність оплат смартфонами та іншими гаджетами стрімко зростає.

За даними Mastercard, кількість підключених пристроїв в Україні щомісяця зростає на 25%. У Канаді і Японії четверта частина всіх карток – безконтактні, у Франції – 39%, а в Китаї взагалі більш ніж половина.

Інноваційні безконтактні технології, дозволяють здійснювати покупки в один дотик, не випускаючи карту з рук. Достатньо піднести карту до зчитувального пристрою і покупка буде сплачена. Завдяки технології NFC, оплата безконтактними картами відбувається набагато швидше. При здійсненні покупок, карту з безконтактною технологією оплати, не потрібно давати касиру. Вона завжди в ваших руках, і ви повністю контролюєте процес оплати. В Україні поширені карти типу Visa payWave і MasterCard PayPass. Наприклад, за допомогою PayPass кияни можуть оплачувати проїзд в метро.

І хоча частка користувачів безконтактних карт у нас невелика, зате з 271 тис. терміналів 71% пристосовані для безконтактних операцій. В одному тільки Києві терміналів за кількістю як у всій Польщі (станом на 2015 р.).

Згідно прогнозам американської компанії Juniper Research, що спеціалізується на розробці швидкісних рішень по обробці потокових даних, до 2020 р. 15% всіх платежів у торгових мережах будуть безконтактними та досягнуть позначки в 2 трлн доларів. Безконтактні платежі включають в себе як розрахунки за безконтактними картками з технологіями типу PayPass або PayWave, так і мобільні гаманці.

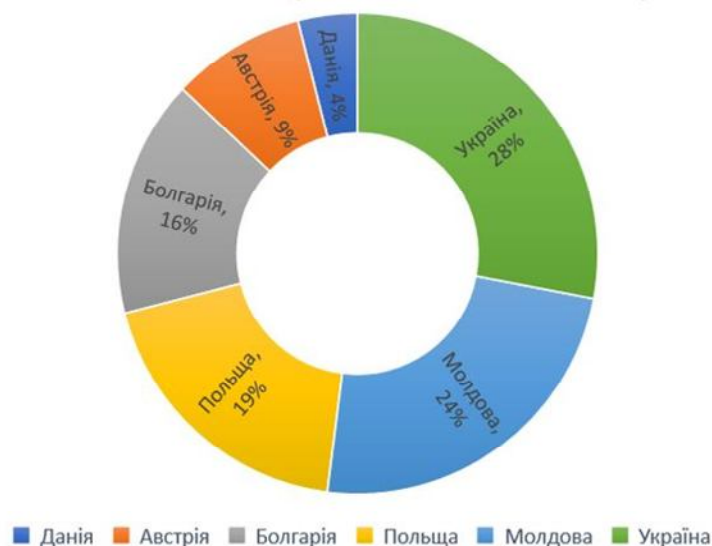

Рис. 1. Частка готівки в грошовій масі, липень 2018 р.

Мобільні технології прискорюють перехід економіки на безготівкову. Кількість користувачів мобільних гаманців у світі, згідно з дослідженнями Juniper, виросте з 1,6 млрд у 2017-му до 2,1 млрд вже в 2019 році.

Беззаперечним лідером і прикладом успішного розвитку мобільних платежів є Китай. У 2017-му році там було проведено мобільних транзакцій на суму в 15,4 трлн доларів.

До слова, в США цей показник в 40 разів нижче. Могутні корпорації Alibaba і Tencent, маючи власні мобільні платіжні системи, володіють більш ніж 90% китайського ринку.

Ще одним показовим кейсом є Кенія з її M-Pesa. Це по суті платформа для мобільних платежів і переказів, яка працює на базі мобільного оператора. У 2012-му в Кенії були зареєстровані 17 млн користувачів сервісом.

До 2017-го лише 3 українські банки – «ПриватБанк», «Альфа-Банк» та «Укресімбанк» – мали віртуальні гаманці, придатні для мобільних платежів. А з приходом в Україну сервісів Apple і GooglePay популярність мобільних платежів значно зростає. Але не тільки великі компанії та банки впливають на український ринок безконтактних платежів. Наприклад, за перше півріччя 2018-го через український мобільний гаманець WalletFactory було проведено 800 тис. транзакцій.

Безконтактні платежі набирають популярність в різних куточках світу. Кількість POS-терміналів з підтримкою технології NFC, випущених в цьому році, сягне 16 мільйонів. Три з п'яти POS-терміналів підтримують безконтактні платежі.

Компанія Berg Insight також відзначає зростання терміналів з підтримкою NFC, які активно використовуються вже сьогодні. Станом на середину року, близько 15 мільйонів таких пристроїв приймали безконтактні платежі Visa, Mastercard або UnionPay.

Одним з ключових чинників стрімкого зростання ринку, як відзначають експерти, є збільшення кількості mPOS-терміналів.

Висновки

Подальший розвиток безготівкових розрахунків та безконтактних оплат, безумовно повинен заручитися підтримкою користувачів, що готові до використання сучасних розвинених технологій в сфері безготівкових розрахунків, зокрема, на платформах мобільних технологій нових поколінь оскільки попит на послуги мобільного зв'язку постійно зростає.

Отже, завдяки безготівковим платежам можна спостерігати стрімкий розвиток економіки загалом. Станом на сьогодні, найбільш готовими до сприйняття сучасних технологій є країни, що стрімко розвиваються в усіх аспектах. Однак безконтактні платіжні карти є найпоширенішими серед клієнтів країн Азійсько-Тихоокеанського регіону – на них припадає майже 55% світових безконтактних транзакцій. Україна все ж поступово примає сторону сучасних економічних змін та згодом зможе позмагатися у розвитку з провідними країнами світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єлезаров О.П. Особливості здійснення безготівкових розрахунків за чинним законодавством України / О.П. Єлезаров // Держава та регіони. - 2013. [Електронний ресурс]. статистичний портал Статіста. Режим доступу: www.statista.com;
2. JuniperResearch [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.juniperresearch.com/home>
3. Савенко С. Шляхи збільшення обсягу безготівкових розрахунків в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://news.finance.ua/ua/news/-/389208/era-bezgotivky-chy-v-trendi-ukrayina>.

Майборода Тетяна Валеріївна – студентка групи Мов-15б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, fm.3mo15.mayboroda@gmail.com.

Науковий керівник: *Нікіфорова Лілія Олександрівна* – кандидат економічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, Вінниця. nikiforova@vntu.edu.ua

Mayboroda Tetiana Valeryevna - student of the MOv-15b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Scientific supervisor: *Nikiforova Liliya Oleksandrivna* - Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of Business Economics and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.